

ISTORIA CULTURII, PERSONALITĂȚI

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA UNOR PAȘOPTIȘTI MUSCELENI, FRAȚII TURNAVITU

SPIRIDON CRISTOCEA*

Printre pașoptiștii originari din fostul județ Muscel care au activat în timpul revoluției de la 1848-1849 se numără și cei trei frați Turnavitu, Demostene, Scarlat și Ștefan. Despre rolul lor în timpul revoluției de la 1848 s-a scris cu mulți ani în urmă¹, iar doi dintre ei, Scarlat și Ștefan, au fost incluși într-un dicționar dedicat revoluționarilor pașoptiști².

Din activitatea lor, menționată în cele două lucrări, reținem faptul că Demostene a fost însărcinat de Gheorghe Magheru cu „strângerea pandurilor voluntari”, Ștefan a fost comisar de propagandă, iar Scarlat, prin decretul 142 din iulie 1848 al guvernului revoluționar, a fost numit administrator la Râmnicu Sărat. Toți trei, după înfrângerea revoluției, au fost arestați și întemnițați la mănăstirea Văcărești. Cel mai mult a avut de suferit Scarlat care, fiind găsit „complicat în revoluție în grad mare”, a fost condamnat și trimis de la mănăstirea Văcărești la mănăstirea Marginea, din județul Buzău, unde a stat întemnițat mulți ani, de unde a fost eliberat printre ultiimi revoluționari.

Dacă despre o parte din activitatea revoluționară a celor trei frați s-a scris în lucrările mai sus menționate, nu se știe prea multe lucruri despre familia lor care era originară din satul Budișteni. Până la împărțirea administrativă din 1950 Budișteniul a făcut parte din desființatul județ Muscel, plasa Podgoria, după care a fost inclus în raionul Topoloveni, regiunea Pitești, iar din 1961 în raionul Găiești, regiunea Argeș, pentru ca prin Legea 2/1968 Budișteniul să fie inclus în comuna Leordeni, din județul Argeș, unde se află și astăzi.

Vechi sat, Budișteniul, atestat documentar la 29 august 1526 când călugărița Magdalena îi lasă fiului ei Ivașco, printre altele, și „stupina de la Budeșteni”, s-a numărat printre satele muscelene care a avut o istorie bogată, o parte din ea fiind publicată în ultimii ani³.

---

* Muzeul Județean Argeș.

¹ Nicolina Coman, *Figuri de pașoptiști argeșeni*, în „Studii și comunicări”, Muzeul Pitești, V/1980, p. 318-315.

² Maria Totu, Petru Florea, Paul Abrudan, *Bărbați ai datoriei 1848-1849. Mic dicționar*, Editura Militară București, 1984, p. 27.

³ *Documenta Romaniae Historica, B*, Țara Românească, vol. III, nr. 32, p. 55. Despre istoria satului Budișteni vezi: Spiridon Cristoce, *Contribuții la cunoașterea schitului Budișteni (sec. XVII), județul Argeș*,

Satul Budișteni pe harta austriacă de la 1790-1791.

Date despre acești trei revoluționari și despre familia lor ne furnizează un document de mare importanță pentru cunoașterea istoriei localităților, catagrafia din 1838⁴, întocmită ca urmare a prevederilor Regulamentului Organic din 1831. În instrucțiunile *Chipul catagrafiilor și a împărțirii dăjdiilor și a altor dări*, cuprinse în Capitolul al III-lea, Secția IV, al Regulamentului⁵ se prevedeau normele după care să se întocmească aceste catagrafii care trebuiau făcute din șapte în șapte ani. Prin datele înscrise în cele 24 de rubrici pe care le conține, catagrafia de la 1838 constituie o adevărată micromonografie a satului Budișteni la acea dată. Sat component al județului Muscel, Budișteniul, cu cele 229 de familii și 815 locuitori pe care-i avea la 1838, se numără printre localitățile mari ale județului.

La poziția patru din această catagrafie se află și familia Gligore Turnavitu, tatăl celor trei frați pașoptiști. De „neam român“, Gligore Turnavitu era în 1838 în vârstă de 45 de ani (născut 1793 n.n.), la rubrica „birul” se menționa că este „fecior de neam”⁶, iar la „clacă” că este „moștean”.

în „Glasul Bisericii“, anul XLVIII, nr. 4-5, iulie-octombrie 1989, p. 109-121; Spiridon Cristoce, Teodor Mavrodin, Vasile Novac, *Comuna Leordeni Județul Argeș. File de cronică*, Editura Ordessos, Tiparg Pitești, 2007, 416 p.

⁴ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale, fond Catagrafii 1838, dos. 53/1838, partea I, vol. II, f. 336-363 r.

⁵ *Regulamentul Organic*, Tipărit la pitarul Z. Karkaleki tipograful Curți, București, 1847, p. 34-46.

⁶ Descendenți ai boierilor din clasa I și II, scoși prin reforma lui C. Mavrocordat (1740), formau o categorie socială privilegiată, bucurându-se de privilegiile boierilor. Prin art. 81 din *Regulamentul Organic* se prevedea: „drepturile neamurilor cuviindu-se numai celor ce coboară a lor neamuri din strămoși din familiile nobile, vor avea același căderi ce are și noblețea”.

The image shows a page from a handwritten document, identified as a land survey (catagrafia) from 1838. The text is written in a cursive script, likely Romanian. It is organized into several columns, with some entries containing numbers and others containing descriptive text. The document appears to be a record of land ownership or family details.

Filă din catagrafia satului Budișteni de la 1838.

Căsătorit cu Tinca, în vârstă de 35 de ani, Gligore avea cinci copii, trei băieți și două fete. Primul, în ordinea vârstei, dintre băieți era „Dimostene fecior”, de 22 ani (născut 1816 n. n.), urmat de „Scarlat fecior”, de 20 de ani (născut 1818 n. n.), „Ștefan fecior”, de 18 ani (născut 1820 n. n.), ultimul fiind „Pashale fecior”, de 12 ani (născut 1826 n. n.). În privința celor două fete ale lui Gligore Turnavitu prima era „Zinca fata”, de 10 ani (născută 1828 n.n.), urmată apoi de „Lina fata”, în vârstă de 5 ani (născută 1833 n.n.). După vârsta părinților și a copiilor, reiese că Gligore, tatăl, s-a căsătorit la 23 ani, iar soția lui, Tinca, la 13 ani din moment ce fiul său cel mai mare Demostene avea 22 de ani.

În privința situației materiale, Gligore Turnavitu prin cele două pogoane de porumb, două de fân, doi cai, 200 de pruni și 16 meri-peri se număra printre cele mai înstărite familii din Budișteni, dar înaintea lui, din acest punct de vedere, erau alți trei locuitori. Astfel, cei mai avuți locuitori din Budișteni la acea dată erau Stanciu Vespescul, menționat ca „boier caftanliu” și proprietar, care avea șase pogoane de porumb și șase de fân, doi cai, cinci rămători și 2000 de pruni, urmat de Marinache Vespescu, care era „fecior de neam” și, de asemenea, proprietar, cu șase pogoane de porumb și trei de fân, un cal, 15 rămători și 1000 de pruni. Înaintea lui Gligore Turnavitu se afla și Badea, fiul lui Mincu Tudorcea, care era și el „fecior de postelnice”⁷, având șase pogoane de porumb și patru de fân, patru cai, șase rămători și 1000 de pruni. La toți acești trei locuitori care-l întreceau pe Gligore Turnavitu prin situația lor materială numele era precedat de apelativul „don”, probabil ca respect față de starea socială care-i aparțineau și a celei materiale pe care o aveau.

⁷ Potrivit art. 82 din Regulamentul Organic „postelniceii, alcătuind cea din urmă ramură a nobilimi, vor avea tot același drepturi ca și nobili”.

Din moment ce în catagrafie toți copiii sunt trecuți la familia lui Gligore Turnavitu, reiese că nici unul din ei, ne referim la băieți, nu era căsătorit. Nu știm care a fost evoluția lor în cei șapte ani care au mai trecut până la evenimentele din 1848, când și în ce împrejurări au plecat din sat, căci în timpul revoluției de la 1848-1849 ei erau plecați din această localitate.

FURTHER INFORMATION ABOUT THE TURNAVITU BROTHERS,
MUSCEL COUNTY, WHO PARTICIPATED
TO THE REVOLUTION FROM 1848

Abstract

Because exists some information about the activity of the Turnavitu Brothers – Demostene, Scarlat, Ștefan – during the Revolution from 1848-1849, the present paper presents some aspects about their family. According to the census from 1838, their father, Grigore Turnavitu, lived in the village Budișteni which then belonged to Muscel County (today Leordeni, Argeș County). He was a member of an important family, being a freeholder. He had four children (Demostene, Scarlat, Ștefan and Pashal) and two girls (Zinca and Lina). Grigore Turnavitu was one of the richest persons in the village (two acres of corn, two acres of hay, two horses, 200 plum trees etc.